

ENSURING STANDARDS OF QUALITY OF LIFE IN A TURBULENT WORLD

Monograph

Opole 2022

The Academy of Applied Sciences
Academy of Management and Administration in Opole

Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World

Monograph

Scientific editors: Tadeusz Pokusa
and Tetyana Nestorenko

Opole 2022

ISBN 978-83-66567-48-1

Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World. *Monograph.* Scientific editors: Tadeusz Pokusa and Tetyana Nestorenko. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2022; pp. 623.

Reviewers

Valentyna Smachylo – DSc, Professor, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine
Slawomir Sliwa – PhD, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole

Editorial Board

Tetiana Buhaienko – PhD, Associate Professor, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Ukraine
Zoia Dikhtiarenko – PhD, Associate Professor, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Ukraine
Nadiya Dubrovina – CSc., PhD, Associate Professor, Bratislava University of Economics and Management, Slovakia
Marian Duczmal – DSc, Professor, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Wojciech Duczmal – DSc, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Tetyana Nestorenko – PhD, Professor AS, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University, Ukraine
Marcin Oleksiuk – The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Aleksander Ostenda – PhD., Professor AS, Academy of Silesia
Iryna Ostopolets – PhD, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine
Tadeusz Pokusa – PhD, Professor ANS – WSZiA, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Jadwiga Ratajczak – PhD, The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Olha Shevchenko – PhD, Associate Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine

Publishing House:

The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
18 Niedziałkowskiego Str. 45-085 Opole, Poland
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

© Authors of articles, 2022

© Publishing House ANS – WSZiA, 2022

TABLE OF CONTENTS

Preface	6
Part 1. Social and humanitarian aspects of life quality research in turbulent conditions	8
1.1. Violence, including economic violence in the family as a determinant of the quality of life.....	8
1.2. Current problems of improve living standards in global cities of the world.	20
1.3. Use of art therapy methods in work with preschool children in today's conditions.....	31
1.4. Quality of life as a fundamental category of being: methodological aspect.	42
1.5. National resilience in the spiritual space of intercultural dialogue.....	53
1.6. Definition and characteristics of receptivity to the new.....	64
1.7. The role of value-oriented education of foreign students in the process of language training.....	72
1.8. Nature-friendly technologies of modern sports exercises for everyone as a component of the educational program to improve the professional competence of future physical culture and sports specialists.....	84
1.9. The use of means of adaptive physical education in the process of development of the motor sphere of persons with reduced hearing	94
1.10. Addictive eating behavior of high school students and methods of its correction through physical education.....	106
1.11. Health technologies in the content of health care educational space for youth students.....	119
1.12. Organizational and methodological foundations of sports festivals and spectacles in the system of training physical culture teachers.....	128
Part 2. The interdisciplinary approach to research basics the life quality in turbulent conditions	136
2.1. The impact of inclusive approaches to economic development on the quality of society in European countries.....	136
2.2. Using the tools of the concept of sustainable development to maintain the level of quality of life in crisis conditions.....	147
2.3. Interdisciplinarity as an innovative dominant of the philological research...	158
2.4. Economic and socio-psychological effects of energy poverty in Poland.....	167
2.5. Results of verifying the effectiveness of the physical therapy program for women of the first mature age with valgus deformity of the first toe.....	177
2.6. Literature and the "quality of life" phenomenon: features of interaction.....	189
2.7. Using a logistics approach to the functioning of a tourist enterprise.....	198

2.8. Shaping the universal scientific worldview: interdisciplinary causative-systemic approach.....	207
2.9. Strategic diagnostics of suppliers' enterprises in the conditions of the new energy market model.....	219
2.10. The role of the physical therapist in the medical rehabilitation of patients with myocardial infarction without ST segment elevation.....	227
2.11. Transformation of marketing strategies in the conditions of the digital economy.....	234
2.12. Potential for the development of automobile tourism in the mind of globalization.....	246

**Part 3. The influence of means and channels of communication
on the life quality in turbulent conditions..... 257**

3.1. Peculiarities of intercultural communication: value-cognitive basics.....	257
3.2. PR and advertising in marketing communications of tourism business enterprises.....	268
3.3. Projects in the field of 5G network construction.....	277
3.4. Social journalism in the media space of Ukraine.....	294
3.5. Literary criticism as a component of the emigration media space of the twenty years of the interwar period (on the example of the magazine "Our Culture", Warsaw, 1935-1937).....	304
3.6. Information requirements of young Ukrainian refugees.....	318
3.7. The role of brand loyalty in business development	329
3.8. The influence of quantitative units on quality of communication.....	340
3.9. University educational environment as a component of intercultural competence formation of higher education students in the IT field.....	347
3.10. Digital public services as a means of increasing the social security of citizens.....	358

**Part 4. The importance of education in improving the life quality
in turbulent conditions..... 371**

4.1. Foreign students' speech competence forming in the process of learning the Ukrainian as a foreign language.....	371
4.2. Development of hardiness of students in the educational environment of the university.....	381
4.3. Integration of museums of educational institutions of Ukraine into the digital information space: trends, problems and challenges during the period of military hostilities in Ukraine.....	391
4.4. Development of life skills in pupils of residential institutions by using Learning by Doing approach in education.....	400

4.5. Education as a key factor of improving the life quality in the knowledge economy.....	407
4.6. Energy-informational foundations of human health in the training system of future physical education teachers.....	419
4.7. Dynamics of value orientations of modern students: systematic aspect.....	431
4.8. Higher education internationalization: practical experience of Polish-Ukrainian cooperation.....	442
4.9. Diagnostics of professional identity indicators of students-psychologists....	449
4.10. The importance of education in human life and society.....	461
4.11. Propensity to victim behavior of students with different types of social and personal identity.....	470
4.12. Lifelong learning as a tool for improving the life quality in the information society.....	480
4.13. Psychological safety of teenagers in the educational environment.....	488

Part 5. Combat Horting as a means of physical education of a harmoniously developed, successful, a vitally active personality – pupils, students and cadets: results of research work..... 498

5.1. Educational programs for Combat Horting – implementation during training classes strength fitness for a successful personality: athletes (pupils, students and cadets) of Combat Horting (experimental work).....	498
5.2. Structural study of the levels of health, physical and tactical fitness, functional and psycho-emotional states in Combat Horting athletes.....	513
5.3. The prospectives of Combat Horting in the military patriotic education of a successful personality: pupils, students and cadets (experimental work).....	513
5.4. The influence of vitamins on the preservation and strengthening of health in school and student youth, cadets: Combat Horting athletes (experimental work).....	533
5.5. Use of folk choreographic arts in Combat Horting by pupils, students and cadets (experimental work).....	547
5.6. Simulation of physical education lesson programs and physical education classes for pupils, students and cadets with health orientation with the use of elements of Combat Horting in educational institutions (experimental work).....	556
5.7. Strengthening the mental health of Combat Horting athletes (school and student youth, cadets) in conditions of armed and informational aggression (experimental work).....	568
5.8. The use of mobile games in physical education lessons and the «Combat Horting» sports club to consolidate physical qualities in pupils of grades 5-7 – determination of life position in the conditions of martial law, during distance learning (experimental work).....	583

Annotation.....	598
About the authors.....	616

4.12. Lifelong learning as a tool for improving the life quality in the information society

Освіта протягом життя як інструмент підвищення якості життя в інформаційному суспільстві

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Освіта, впливаючи на всі без винятку форми організації макросоціальної системи, на всі її структурні елементи, є універсальним фактором модернізації країни, її технологічної, військової, екологічної та аксіологічної безпеки. Не випадково показники освітньої та науково-інноваційної політики в міжнародній практиці вже давно введені в систему параметрів національної безпеки. Разом з тим, якісна освіта в наш час є одним із основних індикаторів якості життя, інструментом соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Серед характеристик так званого індексу людського розвитку (ІЛР) (*Human Development Index, HDI*), за яким Програма розвитку ООН порівнює рівень соціального й економічного розвитку країн, показник освітньої діяльності (поряд із добробутом та здоров'ям) є одним із трьох основних індикаторів в інтегрованій оцінці якості людського життя. При цьому під час підрахунку ІЛР враховуються три показники: очікувана тривалість життя; рівень грамотності населення країни (середня кількість років, витрачених на навчання) та очікувана тривалість навчання; рівень життя, оцінений через валовий національний дохід (ВНД) на душу населення [1]. Таким чином, очікувана тривалість навчання визнається одним із ключових індикаторів рівня людського розвитку, що й зумовлює особливу увагу до безперервної освіти.

Ідея безперервної освіти є однією з прогресивних ідей культури XXI ст. Її загальнолюдське значення є беззаперечним і полягає в тому, щоб забезпечити кожній людині постійний стабільний розвиток, удосконалення, творче оновлення протягом усього життя, а отже – забезпечити успішний розвиток

суспільства в цілому. Саме тому розроблення моделей безперервної освіти, які б задовольняли виклики сьогодення, актуалізовано на національному рівні, що сприятиме розвитку системи освіти протягом життя (*lifelong education* – LLL) в контексті інтеграції України в європейський освітній простір.

Аналіз досліджень і публікацій. Витоки ідеї безперервної освіти знаходимо ще у стародавніх філософів: Конфуція, Сократа, Аристотеля, Солона, Платона, Сенеки. Концепція “*lifelong education*” вперше була заявлена та обґрунтована Бейзилем Йексли [11]. Згодом ідеї освіти протягом життя розвивалися у працях інших науковців, а саме: П. Беланже [2], А. Гріна [5], Н. Кокосалакіса [6], П. Ленгранда [7], Е. Ліндемана [8], К. Рубенсона [9], А. Туїйнмана [10], Е. Фора [4] та ін., яким належить наукове розроблення теоретичних основ безперервної освіти, моделей та систем навчання протягом життя.

Попри значні напрацювання в означеній царині, дослідження ролі безперервної освіти у забезпеченні якості людського життя на всіх його етапах не було предметом окремих наукових досліджень.

Отже, *метою публікації* є обґрунтування можливостей безперервної освіти як інструменту підвищення якості життя, зокрема в інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Якість життя, що вивчається представниками різних наук, є надзвичайно багатогранним поняттям, що зумовлює неоднозначність його трактувань. Ми поділяємо поширену точку зору, яка трактує зміст цієї категорії як кількісний рівень та різноманітність тих матеріальних і духовних потреб, які людина здатна задовольнити в умовах певного суспільства. Іншими словами, поняття «якість життя» включає два аспекти: рівень життя (матеріальні блага), і рівень духовного розвитку людини (блага нематеріальні). Задовольняючи потреби людини у житті, надаючи медичні послуги, підвищуючи заробітну плату, держава покращує лише рівень її життя. Щоб підвищити якість, необхідно урізноманітнити та дати можливість задовольнити духовні потреби людини. В цьому випадку набуває актуальності

теза про те, що у сучасному світі підвищення якості життя нерозривно пов'язане з розвитком освіти. Від рівня освіти залежить якість трудових ресурсів та якість трудового життя. Інтелектуальна праця дає як кошти для існування, так і можливість самореалізації. Чим вища задоволеність від своєї роботи, тим вищим є суб'єктивне сприйняття якості життя.

Разом з тим освіта є не лише важливою характеристикою якості життя сама по собі, а й умовою формування інших його характеристик. Так, важливу роль у підвищенні якості життя освіта відіграє через формування здорового способу життя. Саме вона сприяє формуванню поведінки, яка гарантує здоров'я людини сьогодні та в майбутньому, а відповідно, й розвиток людського потенціалу суспільства. Експериментально підтверджено і вплив рівня IQ на тривалість життя людини. Вчені з Ради медичних досліджень (*Medical Research Council*) довели, що смертність людей з високим рівнем освіти вчетверо нижча за смертність малоосвічених. Це пояснюється тим, що освічені люди краще розуміють, як зберегти своє здоров'я, а тому дотримуються правильного харчування, краще стежать за своїм здоров'ям, отримують якісніше медичне обслуговування тощо.

Різноманіття пізнавально-інформаційних запитів різних верств населення, що постійно зростає, неможливо задовольнити в межах наявних форм традиційної освіти. З огляду на це загострюється проблема невідповідності існуючої системи освіти новим потребам суспільства й людини. Це зумовлює пошук іншого підходу до організації масової освітньої діяльності, за якого навчання відповідало б різнорівневим інтересам і потребам громадян, органічно вписувалося б в їхній спосіб життя, враховувало б специфіку запитів того чи іншого контингенту й навіть окремих груп населення. Ці та інші можливості відкриває для людини безперервна освіта, яка сьогодні стала реальністю, а в майбутньому її значення буде постійно зростати.

На позначення категорії безперервної освіти використовується низка термінів, зокрема «освіта дорослих» (*adult education*); «продовжена освіта» (*continuing education*); «подальша освіта» (*further education*); «відновлювана

освіта» (*recurrent education*) як освіта протягом всього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; «перманентна освіта» (*permanent education*); «освіта протягом життя» (*lifelong education*); «навчання протягом життя» (*lifelong learning – LLL*). Кожен з наведених термінів акцентує увагу на певному аспектові явища, але загальна ідея полягає у довічній незавершеності освіти для дорослої людини. Тобто процеси безперервної освіти розуміються тепер не тільки як «навчання протягом життя» (*lifelong learning*), а й як «навчання шириною в життя» (*lifewide learning*).

Зазначимо, що безперервна освіта вперше була концептуально представлена на конференції ЮНЕСКО (1965 р.) видатним теоретиком безперервної освіти П. Ленграндом проте відтоді її концепція зазнала значних змін. У 1970-1980-х рр. безперервна освіта була зорієнтована на надання непривілейованим верствам населення можливості зміни свого статусу шляхом підвищення свого освітнього рівня. Починаючи з другої половини ХХ століття, нагальна потреба держави та суспільства в безперервній освіті своїх громадян почала більше усвідомлюватися як актуальна проблема у зв'язку з бурхливим розвитком науково-технічної революції та висунутими нею вимогами до характеру і змісту трудової діяльності. Система безперервної освіти стала розглядатися переважно як засіб адаптації трудових ресурсів до швидких технологічних змін. Розуміння значення освіти протягом життя для людського розвитку на початку ХХІ століття зумовило модернізацію європейської політики у сфері освіти і стрімкий розвиток концепції «*lifelong learning*» («навчання протягом усього життя»).

Лісабонський саміт Ради Європи у березні 2000 року ухвалив рішення про створення загальноєвропейської системи LLL та прийняв «Меморандум освіти протягом життя» («*A Memorandum of Lifelong Learning*») [3], в якому наголошується на доцільності визнання безперервної освіти як головної політичної програми громадянського суспільства, соціальної єдності й зайнятості. Авторами документу презентовано робоче визначення терміну

«навчання протягом усього життя» (*«lifelong learning»*), який потрактовано як «всебічно спрямовану навчальну діяльність, що здійснюється на постійній основі з метою підвищення рівня знань, навичок та професійної компетентності». Як бачимо, в концепції безперервної освіти посилилися мотиви особистісного зростання.

Навчання протягом життя наразі зайняло чільні позиції у світових освітніх процесах. Розширення доступу до освіти має на меті зниження соціальної напруженості; зростання соціальної активності; надання можливості постійного саморозвитку, професійного та кар'єрного зростання; розширення кругозору; підвищення комунікативних навичок; підвищення відчуття затребуваності в особистому та професійному плані тощо, а також покращення таких якісних характеристик населення, як адаптивність до умов сучасного світу, що швидко змінюються, мобільність, рівень вихованості тощо.

Законодавство України про освіту серед основних принципів державної політики визначає «сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя» [4]. Проте, на жаль, в Україні освіта протягом життя поки знаходиться на етапі становлення, тому вкрай важливо вживати дієвих заходів для подолання відставання у цій сфері.

Безперервна освіта повинна відповідати сучасним вимогам, а саме:

- поєднувати світовий досвід організації навчання та новітні освітні технології з найкращими надбаннями традиційної системи навчання;
- забезпечувати гнучкість та прогностичність;
- забезпечувати інтеграцію рівнів, видів, змісту освіти, навчальних потреб слухачів і держави, суміжних галузей (науки, виробництва тощо);
- сприяти розвитку ключових компетентностей та навичок XXI століття;
- характеризуватися інноваційністю.

Безперервність освіти має реалізуватися через:

- забезпечення спадкоємності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних рівнях освіти, що функціонують як продовження

попередніх та передбачають підготовку осіб до можливого переходу до наступних рівнів, а також перепідготовку та підвищення кваліфікації;

- формування потреб і здібностей особистості до самонавчання;
- створення інтегрованих навчальних планів та програм;
- формування та розвиток навчально-науково-виробничих комплексів багаторівневої підготовки професіоналів;
- оптимізацію системи післядипломної освіти на основі встановлених стандартів вищої освіти;
- створення інтегрованих навчальних планів та програм післядипломної освіти;
- розроблення індивідуальних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб;
- упровадження і розвиток дистанційної освіти.

Погіршення економічної ситуації України спричинило необхідність випереджального професійного розвитку, формування засобами безперервної освіти готовності стрімко та адекватно реагувати на зовнішні умови, своєчасно трансформуватися в перспективні професійні сектори відповідно до умов, що ставить ринкова економіка та економіка «суспільства знань».

Держава наразі здійснює прогноз обсягів і напрямів професійної підготовки в закладах освіти різного типу й форм власності, створює умови для професійного навчання безробітних з урахуванням змін на ринку праці.

Освіта протягом життя здійснюється за допомогою трьох видів навчання:

- формальне навчання;
- неформальне навчання;
- інформальне навчання.

Однією з найпоширеніших форм безперервної освіти в інформаційну епоху є електронне навчання, яке відзначається доступністю у будь-який час, у будь-якому місці, дозволяє індивідуалізувати навчання і створює можливості для постійного доступу до навчальної інформації.

Засоби електронного навчання уможливають здійснення перепідготовки осіб з вищою освітою з наданням другої вищої освіти за ліцензованими спеціальностями, підвищення кваліфікації фахівців за різними спеціальностями, стажування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України, проведення курсів і тренінгів за різними програмами тощо.

Електронне навчання в соціальних мережах або он-лайн платформах має наступні переваги:

- економія витрат на оплату праці он-лайн викладача, аренду приміщень для проведення занять, проживання, трансфер, харчування тощо;

- економія часу учасників та транспортних витрат на поїздки для навчання;

- відсутність дезорганізації професійної діяльності, оскільки працівники можуть брати участь в он-лайн навчанні у зручний для них час, в тому числі і з робочого місця;

- керівний склад може легко здійснювати контроль за процесом навчання підлеглих за допомогою контрольних тестувань;

- відсутність обмежень щодо кількості осіб, які можуть одночасно навчатися за одним он-лайн курсом;

- гнучкість у програмі навчання щодо вимог та потреб он-лайн слухачів;

- використання новітніх інструментів для передавання знань і формування стійких навичок;

- необмежений доступ до оновлення чи самоактуалізації отриманих знань.

Але таке навчання вимагає від слухача самодисципліни, наполегливості та мотивації.

Отже, для підвищення якості освітніх послуг в умовах інформаційного суспільства важливу роль відіграє освіта протягом життя, що сприяє оптимізації професійно-кваліфікаційної структури робочої сили та підвищення рівня її конкурентоспроможності; забезпечує безперервний розвиток професіоналізму, збагачення духовної культури, удосконалення особистісних якостей з урахуванням світових тенденцій, соціально-економічних,

технологічних і соціокультурних змін, що відбуваються в нашому суспільстві. Електронне навчання є інноваційною технологією, спрямованою на професіоналізацію та підвищення мобільності тих, хто навчається, і на сучасному етапі розвитку ІКТ може розглядатися як технологічна основа безперервної освіти.

Література:

1. Індекс людського розвитку. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.
2. Be langer, P. (1995). Lifelong learning: The dialectics of «lifelong educations». *International Review of Education*, 40 (3-5), 353-381.
3. EC (2000). Commission staff working paper. A memorandum on lifelong learning. Brussels: European Commission. URL: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.
4. Faure, E. and others (1972) *Learning to Be*, Paris: UNESCO. 312 p.
5. Green, A. (2006). Models of lifelong learning and the «knowledge society». *Compare: A journal of comparative education*, 36 (3), 307-325.
6. Kokosalakis N., Sokratis M. Koniordos. (2000). Lifelong Learning: The Implications for the Universities in the European Union. Greece: National Report. URL: http://www.academia.edu/1015891/Lifelong_Learning_The_Implications_for_the_Universities_in_the_European_Union._Greece_National_Report.
7. Lengran, Paul (1979). Prospects of lifelong education / Paul Lengrand, A. J. Cropley. Ed., 197 p.
8. Lindeman, E. (1961). *The Meaning of Adult Education*. N. Y., 118 p.
9. Rubenson, K. (2006). Constructing the lifelong learning paradigm: Competing visions from the OECD and UNESCO. In S. Ehlers (Ed.), *Milestones towards lifelong learning systems* (pp. 151-170). Copenhagen: Danish University of Education Press.
10. Tuijnman, A., & Bostrom, A.-K. (2002). Changing notions of lifelong education and lifelong learning. *International Review of Education*, 48 (1), 93-110.
11. Yeaxlee B. A. (1929). *Lifelong Education*. L., 166 p.